

Der Mythos vom Totengericht (Platon, *Gorgias*, 523a–525b; 526c–527e7)

Σωκράτης· Ἄκουε δὴ, φασί, μάλα καλοῦ λόγου¹, ὃν σὺ μὲν ἡγήσῃ μῦθον, ὥς ἐγὼ οἶμαι, ἐγὼ δὲ λόγον· ὥς ἀληθῆ γὰρ ὄντα σοι λέξω, ἃ μέλλω λέγειν. *ὥσπερ γὰρ Ὅμηρος [Il. 15,187ff.] λέγει, διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Πλούτων, ἐπειδὴ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβον. ἦν οὖν νόμος ὃδε περὶ ἀνθρώπων ἐπὶ Κρόνου, καὶ ἀεὶ καὶ νῦν ἔτι ἔστιν ἐν θεοῖς, τῶν ἀνθρώπων τὸν μὲν δικαίως τὸν βίον διελθόντα καὶ ὀσίως, ἐπειδὴν τελευτήσῃ², εἰς μακάρων νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κακῶν, τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς τίσεώς τε καὶ δίκης δεσμοτήριον, ὃ δὴ Τάρταρον καλοῦσιν, ἰέναι.* τούτων δὲ δικασταὶ ἐπὶ Κρόνου καὶ ἔτι νεωστὶ³ τοῦ Διὸς τὴν ἀρχὴν ἔχοντος ζῶντες ἦσαν ζώντων, ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ δικάζοντες, ἥ μέλλοιεν τελευτᾶν· κακῶς οὖν αἱ δίκαι ἐκρίνοντο. ὃ τε οὖν Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ οἱ ἐκ μακάρων νήσων ἰόντες⁴ ἔλεγον πρὸς τὸν Δία, ὅτι φοιτῶν σφιν⁵ ἄνθρωποι ἐκατέρωσε⁶ ἀνάξιοι. εἶπεν οὖν ὁ Ζεὺς· „Ἄλλ’ ἐγώ“, ἔφη, „παύσω τοῦτο γιγνόμενον. νῦν μὲν γὰρ κακῶς αἱ δίκαι δικάζονται. ἀμπεχόμενοι γάρ“, ἔφη, „οἱ κρινόμενοι κρίνονται· ζῶντες γὰρ κρίνονται. πολλοὶ οὖν“, ἥ δ’ ὅς, „ψυχὰς πονηρὰς ἔχοντες ἡμψιεσμένοι⁷ εἰσὶ σώματά τε καλὰ καὶ γένη καὶ πλούτους, καί, ἐπειδὴν ἡ κρίσις ἦ, ἔρχονται αὐτοῖς πολλοὶ μάρτυρες, μαρτυρήσοντες, ὥς δικαίως βεβιώκασιν· οἱ οὖν δικασταὶ ὑπὸ τε τούτων ἐκπλήττονται, καὶ ἅμα καὶ αὐτοὶ ἀμπεχόμενοι δικάζουσι, πρὸ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτῶν ὀφθαλμοῦς καὶ ὦτα καὶ ὅλον τὸ σῶμα προκεκαλυμμένοι. ταῦτα δὲ αὐτοῖς πάντα ἐπίπροσθεν γίγνεται, καὶ τὰ αὐτῶν ἀμφιέσματα καὶ τὰ τῶν κρινομένων. πρῶτον μὲν οὖν“, ἔφη, „παυστέον ἐστὶν προειδόμενος αὐτοὺς τὸν θάνατον· νῦν γὰρ προΐσασι. τοῦτο μὲν οὖν καὶ δὴ εἴρηται τῷ Προμηθεΐ ὅπως ἂν παύσῃ αὐτῶν⁸.

1 λόγον] Kaum adäquat zu übersetzen; im Gegensatz zu μῦθος = Märchen, etwa *Erzählung, Lehre*.

2. → Grammatik in usum Stud. S. 61.

3. ἔτι νεωστὶ ist auf ἔχοντος zu beziehen.

4. ἰόντες ist auch auf Πλούτων zu beziehen. – ἐκ μακάρων νήσων] sog. proleptischer Gebrauch der Präposition (wir wür-

den ἐν μακάrais νήσοis erwarten).

5. σφιν = ἑαυτοῖς (indirekt reflexives Personalpronomen).

6. ἐκατέρωσε] *beiderseits*, sc. sowohl im Tartaros als auch auf den Inseln der Seligen.

7. ἡμψιεσμένοι ... πλούτους] Vgl. Sen. epist. 92,13: corpus animi est velamentum.

8. αὐτῶν gehört zu τοῦτο („bei ihnen“).

ἔπειτα γυμνοὺς κριτέον ἀπάντων τούτων· τεθνεῶτας γὰρ δεῖ κρίνεσθαι. καὶ τὸν κριτὴν δεῖ γυμνὸν εἶναι, τεθνεῶτα, αὐτῇ τῇ ψυχῇ αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεωροῦντα ἐξαίφνης ἀποθανόντος ἐκάστου, ἔρημον¹ πάντων τῶν συγγενῶν καὶ καταλιπόντα ἐπὶ τῆς γῆς πάντα ἐκεῖνον τὸν κόσμον, ἵνα δικαία ἡ κρίσις ᾗ. ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα
 5 ἐγνωκὼς πρότερος ἢ ὑμεῖς ἐποιησάμην δικαστὰς ὑεῖς ἐμαυτοῦ, δύο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, Μίνω τε καὶ Ῥαδάμανθυν, ἓνα δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης, Αἰακόν· οὗτοι οὖν ἐπειδὴν τελευτήσωσι, δικάσουσιν ἐν τῷ λειμῶνι, ἐν τῇ τριόδῳ ἐξ ἧς φέρετον² τὸ ὁδῶ, ἡ μὲν εἰς μακάρων νήσους, ἡ δ' εἰς Τάρταρον. καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας Ῥαδάμανθυς κρινεῖ, τοὺς δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης Αἰακός· Μίνω δὲ πρεσβεῖα δώσω
 10 ἐπιδιακρίνειν, ἐὰν ἀπορητόν τι τῷ ἐτέρῳ, ἵνα ὡς δικαιοτάτῃ ἡ κρίσις ᾗ περὶ τῆς πορείας³ τοῖς ἀνθρώποις.“

Ταῦτ' ἔστιν, ὦ Καλλίκλεις, ἃ ἐγὼ ἀκηκοὼς πιστεύω ἀληθῆ εἶναι· καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων τοιόνδε τι λογίζομαι συμβαίνειν. ὁ θάνατος τυγχάνει ὧν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐδὲν ἄλλο ἢ δυοῖν πραγμάτων⁴ διάλυσιν, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀπ' ἁλλήλοιν· ἐπειδὴν δὲ διαλυθῇτον ἄρα ἀπ' ἁλλήλοιν, οὐ πολὺ ἦττον⁵ ἐκάτερον αὐτοῖν ἔχει τὴν ἕξιν τὴν αὐτοῦ, ἥνπερ καὶ ὅτε ἔζη ὁ ἄνθρωπος, τό τε σῶμα τὴν φύσιν τὴν αὐτοῦ καὶ τὰ θεραπεύματα καὶ τὰ παθήματα [ἐνδηλα πάντα]. οἷον εἴ
 15 τινος μέγα ἦν τὸ σῶμα φύσει ἢ τροφῇ ἢ ἀμφοτέρω ζῶντος, τούτου καὶ ἐπειδὴν ἀποθάνῃ ὁ νεκρὸς μέγας, καὶ εἰ παχύς, παχύς καὶ ἀποθανόντος, καὶ ἄλλα οὕτως· καὶ εἰ αὖ ἐπετήδευε κομᾶν, κομήτης τούτου καὶ ὁ νεκρός. μαστιγίας αὖ εἰ τις ἦν
 20 καὶ ἰχνη⁶ εἶχε τῶν πληγῶν οὐλὰς ἐν τῷ σώματι ἢ ὑπὸ μαστίγων ἢ ἄλλων τραυμάτων ζῶν, καὶ τεθνεῶτος τὸ σῶμα ἔστιν⁷ ἰδεῖν ταῦτα ἔχον· ἢ κατεαγότα εἶ του ἦν μέλη ἢ διεστραμμένα ζῶντος, καὶ τεθνεῶτος ταῦτα ταῦτα ἐνδηλα. ἐνὶ δὲ λόγῳ, οἷος εἶναι παρεσκευαστο τὸ σῶμα⁸ ζῶν, ἐνδηλα ταῦτα καὶ τελευτήσαντος ἢ πάντα ἢ τὰ πολλὰ ἐπὶ τινὰ χρόνον.

1. ἔρημον ... καὶ καταλιπόντα] Bezieht sich auf τὴν ψυχὴν in Z. 2 (‚korrekter‘ wäre ἐρήμην ... καταλιποῦσαν): An die Stelle der Seele, die gerichtet werden soll, ist, wegen des vorangehenden ἐκάστου, die Person getreten, die gerichtet werden soll.

2 φέρετον τὸ ὁδῶ] Dualformen (3. Pers. und Nom.); ebenso in Z. 10 ἀπορητόν ... τῷ ἐτέρῳ und διαλύθη-τον in Z. 15.

3 περὶ τῆς πορείας] sc. ob die Reise zu den Inseln der Seligen führt oder in den Tartatos.

4 δυοῖν πραγμάτων] Genitiv Dual; ebenso ἀλλήλοιν in Z. 15, αὐτοῖν in Z. 16.

5. οὐ πολὺ ἦττον: *nicht desto weniger*.

6. ἰσνη ... τῶν πληγῶν ist Apposition zu οὐλὰς.

7. ἔστιν] = ἔξεστιν.

8. τὸ σῶμα] Akk. der Beziehung (→ οἷος).

ταὐτὸν δὴ¹ μοι δοκεῖ τοῦτ' ἄρα καὶ περὶ τὴν ψυχὴν εἶναι, ὃ Καλλίκλεις· ἐνδηλα
 πάντα ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐπειδὴν γυμνωθῇ τοῦ σώματος, τά τε τῆς φύσεως καὶ τὰ
 παθήματα², ἃ διὰ τὴν ἐπιτήδευσιν ἐκάστου πράγματος ἔσχεν ἐν τῇ ψυχῇ ὁ
 ἄνθρωπος. ἐπειδὴν οὖν ἀφίκονται παρὰ τὸν δικαστὴν, οἱ μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας παρὰ
 5 τὸν Ῥαδάμανθυν, ὁ Ῥαδάμανθους ἐκείνους ἐπιστήσας θεᾶται ἐκάστου τὴν ψυχὴν,
 οὐκ εἰδώς, ὅτου³ ἐστίν, ἀλλὰ πολλάκις τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐπιλαβόμενος ἢ
 ἄλλου ὅτουοῦν βασιλέως ἢ δυνάστου κατείδεν οὐδὲν ὑγιὲς ὄν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ
 διαμεμαστιγωμένην καὶ οὐλῶν μεστήν ὑπὸ ἐπιπορκιῶν καὶ ἀδικίας, ἃ ἐκάστη ἢ
 πρᾶξις αὐτοῦ ἐξωμόρξατο εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ πάντα σκολιὰ ὑπὸ ψεύδους καὶ
 10 ἀλαζονείας καὶ οὐδὲν εὐθὺ διὰ τὸ ἄνευ ἀληθείας τεθράφθαι· καὶ ὑπὸ ἐξουσίας καὶ
 τρυφῆς καὶ ὕβρεως καὶ ἀκρατίας τῶν πράξεων ἀσυμμετρίας τε καὶ αἰσχροτήτος
 γέμουσαν τὴν ψυχὴν εἶδεν· ἰδὼν δὲ ἀτίμως ταύτην ἀπέπεμψεν εὐθὺ τῆς φρουρᾶς,
 οἳ μέλλει ἐλθοῦσα ἀνατλῆναι τὰ προσήκοντα πάθη. [...]

ἐνίοτε δ' ἄλλην εἰσιδὼν ὁσίως βεβιωκυῖαν καὶ μετ' ἀληθείας, ἀνδρὸς ἰδιώτου ἢ
 15 ἄλλου τινός, μάλιστα μὲν, ἔγωγέ φημι, ὃ Καλλίκλεις, φιλοσόφου τὰ αὐτοῦ
 πράξαντος καὶ οὐ πολυπραγμονήσαντος ἐν τῷ βίῳ, ἠγάσθη τε καὶ ἐς μακάρων
 νήσους ἀπέπεμψε. ταῦτά δὲ ταῦτα καὶ ὁ Αἰακός – ἐκάτερος τούτων ράβδον ἔχων
 δικάζει – ὁ δὲ Μίνως ἐπισκοπῶν κάθηται, μόνος ἔχων χρυσοῦν σκῆπτρον, ὥς
 φησιν Ὀδυσσεὺς ὁ Ὀμήρου ἰδεῖν αὐτὸν –

20 χρύσειον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέκυσσι [Od. 11,569].

ἐγὼ μὲν οὖν, ὃ Καλλίκλεις, ὑπὸ τε τούτων τῶν λόγων πέπεισμαι, καὶ σκοπῶ,
 ὅπως ἀποφανοῦμαι τῷ κριτῇ ὥς ὑγιεστάτην τὴν ψυχὴν· χαίρειν οὖν ἐάσας τὰς
 τιμὰς τὰς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀλήθειαν ἀσκῶν πειράσομαι τῷ ὄντι, ὥς ἂν
 δύνωμαι, βέλτιστος ὢν καὶ ζῆν καὶ, ἐπειδὴν ἀποθνήσκω, ἀποθνήσκειν. παρακαλῶ
 δὲ καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἀνθρώπους, καθ' ὅσον δύναμαι, καὶ δὴ καὶ σὲ
 ἀντιπαρακαλῶ ἐπὶ τοῦτον τὸν βίον καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὃν ἐγὼ φημι ἀντὶ
 πάντων τῶν ἐνθάδε ἀγώνων εἶναι.

1. ταὐτὸν δὴ κτλ.] Neueinsatz, anstelle des erwarteten καὶ ἡ ψυχὴ (ἔχει) ... (vgl. oben S. 2 Z. 16ff.: ἔχει ... τό τε σῶμα τὴν φύσιν κτλ.)
 2. τὰ παθήματα: „die Veränderungen“.

3. ὅτου = οὗτινος (ebenso ὅτω = ὅτινι), zu ὅστις (leitet hier – wie oft – einen ind. Frage-satz ein). – Vgl. gleich in Z. 7 ὅτουοῦν, zum Indefinitpronomen ὅστισοῦν (irgendeiner).